

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Hæc sententia ut temeraria rejicitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

DISPVTATIO II.

De substantia Angelorum secundum se.

Ad questionem 50. prima partis.

TRes, inquit Athanasius, invenimus substantias ab hominibus incomprehensibiles, quas nemo unquam vidit, neque videre supra terram poterit; videlicet Dei, Angelorum, & animarum. De prima egimus Tractatu primo, ubi fuse de natura divina, eisque attributis differuimus. De anima rationali disputant Philosophi in libris de anima. Unde hic superest agendum cum S. Doctore de Angelorum substantia secundum se; acturi postea de illa in ordine ad corpora, & loca.

ARTICULUS PRIMUS.

Vtrum Angeli sint omnino incorporei & immateriales.

Angelos habere corpora aërea, seu subtilia, & tenuia, aëris instar, idèdque aëreas potestates, in Scriptura appellari, docuere olim plures ex SS. Patribus, ut Justinus, Clemens Alexandrinus, Irenæus, Tertullianus, Origenes, Basilii, Hilarius, Ambrosius, Augustinus, Rupertus, Bernardus, & alii, quos refert Petavius tomo 3. Theologicorum dogmatum cap. 2. Idem quoque tradit Petrus Chrysologus Serm. 52. de demonibus loquens: *Cum tenuis (ait) & aërea natura carnem nesciat, resuret ossa, velut cura spirans orbem totum temporis transeat in momento.* Ubi ex aëre corpus iis affingit. Cassianus item Collat. 17. cap. 13. tam Angelos quam humanas animas habere corpora definit, his verbis: *Licet pronuntiemus nonnullis esse spirituales naturas, ut sunt Angeli, Archangeli, ceteraque virtutes, ipsa quoque anima nostra, vel certe aër iste subtilis; tamen incorporeæ nullatenus estimande sunt: habent enim secundum se corpus, quo subsistunt; licet multò tenuius quam nos.* Nam sunt corpora secundum Apostoli sententiam ita dicentis: *Et corpora caelestia, & corpora terrestria.*

His annumerari solent Recentiores duo, Eubeginus scilicet lib. 8. de perenni philosophia, & Cajetanus, qui licet hic in commentario primi articuli, cum D. Thoma, & aliis Scholasticis doceat, Angelos esse omnis prorsus corporis expertes; tamen in annotationibus ad secundum caput Epistolæ ad Ephesios ait, consonare veræ Philosophiæ, quod Dæmones sint Spiritus aërei: nomine autem aëris dicit se non intelligere elementum aëris, sed subtile corpus nostris sensibus ignotum: etenim non solum ventos & aërem *πνεύματος*, seu spiritus appellamus, sed etiam tenuissimas in humano corpore sanguinis partes, seu radios quosdam sanguinis purissimi, qui in corde & cerebro efformantur, & ad motus ac sensus officia, per nervos in reliquas corporis partes diffunduntur.

S. 1.

Hac sententia ut temeraria rejicitur.

Dico tamen, hanc sententiam, post Lateranense Concilium, non posse sine temeritate defendi.

Qq 3

Pro-

inquiritur: unde nullum est inconveniens, quod Angeli in Empyreo peccaverint, & ex illo ad terram detrulli fuerint. Imò hoc maxime ad utilitatem & instructionem nostram conducere militarem & instructionem, nostram conducere videtur: Ex hoc enim discimus (inquit Bernardus) quod nullam vim securitatis, neque in celo, neque in paradiso, multò minus in mundo. In celo enim cecidit angelus sub presentia Divinitatis; Adam in paradiso loco volopratis: Iudas in mundo de schola Salvatoris. Ad certum respondet D. Thomas infra quæst. 4. art. 4. ad 3. quod illa verba Luciferi: *Ascendam in caelum*, non sunt intelligenda de caelo aliquo corporeo, sed de caelo SS. Trinitatis; in quod Angelus peccans ascendere voluit, exopans aliquo modo ipsi Deo æquiparari, unde addidit: *& similis ero Altissimo.* Addo locum illum subdat: *Ascendam, super altitudinem nubium*, si locus ille ad litteram esset intelligendus, probare Luciferum non solum extra Empyreum, sed etiam infra nubes fuisse creatum; quod nullus hæcenus somniavit.

Pro complemento hujus disputationis postulabis, cur Angeli à Deo creati fuerint?

Respondeo illos ob quatuor præcipue fines à Deo fuisse conditos. Primo propter divinarum laudum concentum: unde Plato eos *Syrenes* appellat; Bernardus, *Cæli cantores*; Gregorius, *divinorum laudum præcones*; Zoar, *Volucres cæli, qui perpetuo cantu divinas laudes celebrant.* Hinc etiam aliqui apud Lorinum in Psal. 104. sic Angelum definiunt: *Angelus est animal laudans Deum*; sive ut ait Athanasius, *Hymnus indefinens, & laus irreversibilis magnificentiæ Dei.*

Notat verò S. Thomas in 1. dist. 2. quæst. 1. art. 3. ex Chrysostomo, quod licet omnes Angeli continuo laudent Deum, diversimodè tamen illius laudes celebrant: quidam enim illum laudant ut majestatem, quidam ut bonitatem, alii ut sapientiam, alii ut fortitudinem, quidam secundum attributa absoluta, alii secundum relativa; ut nulla sit in Deo perfectio, quæ aliquo speciali encomio à supremis illis Spiritibus non celebratur.

Secundo Angeli à Deo creati sunt, ut mundum corporeum regerent, & creaturæ corporalis præfessent: Divina enim Providentia solet regere inferiora per superiora, & corporea per spiritualia, ut ait D. Thomas infra quæst. 113. art. 1. Unde Angeli vocantur *mundi rectores*, & *domine Providentiæ administri*; orbemque portare dicuntur, juxta illud Job cap. 9. *Deus cuius iræ nemo resistit, sub quo curvantur qui portant orbem.* Hinc veritatem Seneca licet gentilis agnovit: *hic enim fati apud Lactantium: Deus cum prima fundamenta molis pulcherrime siceret, & hoc ordinaret, quo neque manus quidquam novit natura nec melius, ut omnia sub ducibus suis irent, quamvis ipse per naturam se corpus intenderat, tamen ministros regni sui Dei (id est Angelos) genuit.*

Tertio Angeli creati sunt ut hominibus opitulentur, & eos regant ac custodiant: ut constat ex illo Apostoli ad hebr. 1. *Omnes sunt administratores spirituum in ministerium missi, propter eos qui hereditatem capiunt salutis; & magis infra patet, cum agemus de custodia Angelorum.*

Denique Angeli ad hoc specialiter à Deo conditi sunt, ut æternam Beatitudinem consequerentur; utporè qui sunt, ut ait Augustinus 1. de civit. cap. 9. *Cælestis Hierusalem magna pars, & beatior, quod nunquam peregrinata.*

Tom. II.

Probatum: nam Lateranense in cap. firmiter de summa Trinitate, sic ait: *Firmiter credimus quod unus est solus verus Deus, æternus & c. qui ex nihilo condidit utramque naturam spiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, & deinde humanam, quasi communem, ex corpore & spiritu constitutam.* Ubi primò concilium asserit, Angelos esse spiritus, quemadmodum anima hominis est spiritus: Sed anima hominis nullo prorsus corpore constat, sed est omnino immaterialis & spiritualis, ut in alio Concilio Lateranensi sub Leone X. definitum est: Ergo etiam Angeli omnino spirituales & incorporei sunt.

Deinde Concilium ait hominem esse substantiam mediam, & communem inter Angelicam & corporalem creaturam: quia homo constat spiritu & corpore: Ergo Angeli, qui non sunt medii inter spiritualem & corporalem substantiam, non constant corpore & spiritu.

Præterea Concilium opponit & distinguit Angelos ab omni substantia corporea: Sed inter corporales substantias sunt aliqua corpora tenuia & subtilia, ærea, aut cœlestia: Ergo sentit Angelos esse omnino immateriales & incorporeos. Unde in Scriptura simpliciter spiritus appellantur; quod nomen non posset illis attribui, si aliqua haberet corpora naturaliter sibi unita: homines enim, licet animâ spirituali constant, non possunt dici simpliciter spiritus, quia constant etiam corpore. Imò quando homines subtilia & incorruptibilia corpora post resurrectionem habebunt, non erunt, neque dicentur simpliciter spiritus: nam Christus Lucæ 24. post resurrectionem suam negavit se esse spiritum, quia corpus habebat: *Palpate* (inquit) *& videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.*

3 Favent etiam SS. Patres: Dionysius enim cap. 1. de cœlesti Hierarchia, Angelos vocat spiritus simplices, nullis figuris præditos. Et cap. 2. docet representari quidem symbolis corporeis, at tamen non esse illis symbolis representationibus, aut ulli corporeæ speciei affines, sed esse puros spiritus. Id ipsum docet Nazianzenus orat. 34. ubi naturam Angelicam vocat *νοητικὴν ὑπερσώματον* id est, intelligibilem & incorpoream, Gregorius Nysenus lib. 12. contra Eunomium, ubi *ἀσώματων ἰσχυρῶν*, id est, incorpoream creaturam, similiter Angelos nominat, Theodoretus quæst. 20. in Genesim, ubi ait quod Angeli & Archangeli sunt incorporea sanctaque natura. Damascenus lib. 2. fidei cap. 3. ubi Angelos definit substantiam intelligentem, materia atque corporis expertem. Denique Angeli à Patribus Græcis passim *ἀσώματοι*, id est, incorporei, vel *νοεῖς*, hoc est mentes, seu intelligentia: nuncupantur: cujus appellationis causam exponit Maximus Martyr in scholis ad cap. 1. libr. de cœlesti Hierarchia: *νοεῖς*, inquit, *id est mentes appellant etiam Græcorum Philosophi intelligentes, sive Angelicas virtutes: quoniam ex toto mens est quilibet ipsorum; ac totum substantiam, in formam suam veluti substantiatam, habet mentem viventem.*

Similia docent Patri Latini: nam Leo Papa ad Turibium scribens, fidem veram, ait, quæ est Catholica, omnium creaturarum, sive spirituum, sive corporearum, bonam confiteri substantiam. Gregorius deinde Magnus 4. Dialogo cap. 29. interroganti Petro de apostatis spiritibus, qui è cœlo dejecti sunt, corporeos an incorporeos illos esse suspicaretur, ita respondet:

A *Quis sapiens esse spiritus corporeos dixerit? Et A. Moral. cap. 9. Angelus (inquit) solus est de spiritus: homo verò & spiritus est, & caro.* Augustinus etiam libro 1. Retract. cap. 11. & 13. libro 2. cap. 14. retractat quod aibi scripserat, Angelos esse animas, atque dicendos non animas, sed spiritus. Demum Ambrosius in cap. 1. Epistolæ ad Hebræos, hæc scribit: *Quævis huiusmodi nomen? spiritus est: quævis officij? Angelus est. Ex eo quod est, spiritus est: ex eo quod agit, Angelus est.*

Non est præmittendum, plures ex SS. Patribus, qui Angelos appellant corporeos, aliter hoc nomen usurpasse, quam fert communis usus. Quidam enim corporeum appellant quicquid certo loco definitur, & non est ubique, sed potest moveri. Sic Angelos esse corporeos Rupertus ac Bernardus ea ratione probant, quia & locales sunt, & loco moventur, & Cassianus, C. lat. 7. cap. 13. solum Deum incorporeum esse dicit, quia est ubique, & omnia penetrat. Alii corporeum id appellant, quod est spirituale proprie sit, non tamen est omnino simplex, sed aliquibus accidentibus & qualitatibus informatur & afficitur. Et in hoc etiam sensu Angelorum substantia dici potest corporea, cum sit imbuta qualitatibus adjunctis, puta gratiâ infusâ, speciebus impressis, actibus suis; & ita ex substantia Angeli, & ornamentis seu qualitatibus ei adjunctis, aliquod compositum accidentale resultat, ut ex dicendis infra patebit. Unde Augustinus Epist. 28. *Si eam solum incorpoream placet appellare naturam, quæ summe incommutabilis, & ubique tota est, corpus est anima, quoniam tale aliquid ipsa non est.*

Demum nonnulli ex SS. Patribus Angelos dicunt esse corporeos, comparative ad Deum, ut Damascenus libro 2. fidei, & Gregorius Magnus 2. Moral. cap. 3. ubi Angelicos spiritus comparatione quidem nostrorum corporum spiritus esse dicit; sed comparatione summi & incircumscripti spiritus esse corpus. Cuius dicti egregiam rationem assignat D. Thomas hic art. 1. ad 1. verba Damasceni exponens: *Substantia incorporea* (inquit) *medium sunt inter Deum & creaturas corporeas: medium autem comparatum ad unum extremum, videtur alterum extremum: sicut tepidum, comparatum calido, videtur frigidum; & hac ratione dicitur quod Angeli, Deo comparati, sunt materiales & corporei.*

§. II.

Angelos omnis prorsus corporis esse expertes ratione suadetur.

E Angelos esse omnino immateriales & incorporeos, variis rationibus demonstrat D. Thomas quæst. unica de spirit. creaturis art. 1. secundo contra Gentes cap. 90. & 91. & hic art. 1. & 2. quarum hæc elegantissima est. Pulchritudo & perfectio universi requirit, ut in eo sint aliqua substantiæ purè intellectuales, quæ Angeli appellantur: Sed creatura purè intellectualis debet esse omnino immaterialis & incorporea: Ergo Angeli omnis prorsus materia & corporis expertes sunt. Major patet ex dictâ disputatione præcedenti, ubi cum eodem S. Doctore ostendimus, perfectionem & ordinem universi exigere, ut in eo sint aliqua creatura, quæ perfectè assimilentur Deo in gradu intellectu.